

СУСРЕТИ ПЕСНИКА – ВИТЈЕСЛАВ НЕЗВАЛ И РАДЕ ДРАИНАЦ*

У Прагу 1932. године дошло је до сусрета српског и чешког песника. Овај сусрет детаљно је описао Раде Драинац у путописној репортажи у којој открива дубље везе које га повезују са Витјеславом Незвалом. Поетски сусрет двојице авангардних песника и путописаца догодио се и у Паризу, граду који повезује њихове књижевне инспирације. О томе сведоче путописи два песника из тридесетих година 20. века, а који ће бити разматрани у овом раду. Реч је о сусретима два песника, њиховим заједничким поетским полазистима и инспирацијама, али и сличним песничким сензибилитетима. Спаја их однос према модерној уметности и надреализму, левичарска оријентација, космополитизам, али пре свега страст према путовањима и лирски доживљај света. Њихов сусрет посматра се и као епизода узajамне сарадње српске и чешке књижевне авангарде.

Кључне речи: Витјеслав Незвал, Раде Драинац, путописи, Праг, Париз, авангарда.

In Prague in 1932, a meeting occurred between a Serbian and Czech poet. This encounter is described in detail by Rade Drainac in a travelogue where he also reveals the deeper bonds that link him to Vítězslav Nezval. An encounter between these two avant-garde poets and travel writers also took place in Paris, a city which was a literary inspiration for both. This paper examines the travels of the two poets in the 1930s, their encounters, their shared poetic starting points and inspirations and their similar poetic sensibilities. The two poets are connected by their attitude towards modern art and surrealism, their leftist leanings, their cosmopolitanism, but above all their passion for travel and the lyrical experience of the world. Their meeting is also observed as an episode of cooperation between the Serbian and Czech literary avant-garde.

Keywords: Vítězslav Nezval, Rade Drainac, travelogues, Prague, Paris, avant-garde.

У време када је био новински репортер листа „Правда“, Раде Драинац (1899–1943) објавио је већи број путописних и репортажних текстова на основу којих се може уцртати његова мапа путовања од октобра 1932. до јануара 1933. године. У том периоду шаље своје путописне репортаже из Средње и Северне Европе, које су касније објављене под називом „Хамлет на Балтичкој обали“ у оквиру седмог тома његових сабраних дела *Лепоте и чуда Париза. Европски путописи и репортаже* (Београд, 1999). Ту се налазе и три репортаже из Чехословачке где је Драинац био у децембру 1932. године.¹ Једна од њих носи наслов „Прашке

* Рад је настао у оквиру пројекта „Књижевност и визуелне уметности: руско-српски дијалог“ који финансијски подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, број пројекта 178003.

¹ Прве две репортаже објављене су у „Правди“ 10. и 11. децембра 1932. под насловом „Средоевропска демократија“ и „Како живе незапослени радници у Средњој Европи“. Оба текста откривају Драинчев истанчани и левичарски оријентисани осећај за социјалну (не) правду. Његова запажања су лична, али дубоко промишљена и указују на добру обавештеност аутора о историји, политици и одликама ове, у то време младе, демократије оличене у

ноћи – Модерна станица Централне Европе у личности песника Незвала² што представља драгоценост сведочанство о личном сусрету два авангардна песника, Радета Драинца и Витјеслава Незвала (Vítězslav Nezval, 1900–1958).

До сусрета је дошло у Прагу, децембра 1932. године, „једне суморне, кишовите вечери, и ветар је улицама певао ледене зимске арије“ (Драинац 1999а: 147), у ресторану „Куманово“ који је био „познат по далматинском прошеку, дингачу, вишком црњаку и ополу“ (Исто: 147). Ту су се окупљали југословенски и руски уметници, емигранти, доктори на стажу и новинари. Драинац наводи да су за тзв. Шаљапиновим столом,³ седели Јосип Ријавец⁴ са супругом, неколико југословенских доктора на стажу у Прашкој клиници, чешки писац Владислав Ванчура, теоретичар чешке авангарде Карел Тајге и песник Витјеслав Незвал. Мало касније придружио им се Драинчев пријатељ Гистав Окутирије, дописник агенције „Авас“ и преводилац руског писца Бориса Пиљњака. Драинцу је била представљена и принцеза Долгоруков⁵, иако остаје нејасно да ли је то заиста била она, или друга особа која му је била представљена под тим надимком који је носио посебне конотације.

По Драинцу, у овом шароликом интелектуалном, уметничком и боемском друштву издваја се Незвал, „диван друг и бунтовни песник [...] тај егзалтирани песник протеста, прашки бунтовни лирик са којим сваког трећег дана полиција има посла, али, ипак, кад он чита стихове или држи конференције, сам управник полиције присуствује, смешка се, суче брк као да говори у себи: ‘То Незвал говори, а он има права све да каже, јер је добар као дете на сиси и бунтован као запаљив барут’“ (Исто: 147). За столом се дискутује о улози поезије у свету неправде и социјалне неједнакости. Драинац парафразира Незвала, али чини се да се са његовим ставовима у потпуности слаже: у фабрикама се израбљују људи, свет је пун трзавица и лоших вести, а светом влада људски егоизам и страст за влашћу.

Исте вечери заједно одлазе на отварање изложбе и забаву у галерији „Манес“, која је у то време центар окупљања авангардних уметника из читавог света. Незвал Драинца упознаје са чешким сликарима: „Незвал би хтео да ме представи целом свету“ (Исто: 148). Гост не памти имена, али издваја једну сли-

политици Т.Г. Масарика. Констатује да Чехословачку многи називају другом Швајцарском, у њој влада принцип индивидуалне слободе, али и педантни ред који се понекада противи логици (Драинац 1999б: 139–141). Из Брна Драинац пише о великој европској катаклизми, о проблему незапослености радника у Пољској, али пре свега у Чехословачкој радници су спремни да крену куда било у потрази за послом: „Ето, докле је дотерала благодетна цивилизација 20. столећа! Међутим, с друге стране, свет живи. Барови. Данцинзи. Толико луксузних кола. Толико вила. Удобних вртова. Па и банака.“ (Драинац 1999в: 145).

² Чланак је објављен у листу „Правда“, XXVIII/360, 25.12.1932, с. 6.

³ Фјодор Иванович Шаљапин (1873–1938), оперски певач и руски емигрант који је често гостовао у Прагу.

⁴ Јосип Ријавец (1890–1959), словеначки оперски певач, оснивач београдске опере и професор на Музичкој академији у Београду.

⁵ Софка Долгоруков, унука Катарине Велике, коју су звали „црвена принцеза“ јер се у емиграцији кретала у круговима левичара.

карку коју из шале назива чешком Мари Лоренсен. Наравно, била је то Тојен, чешка надреалистичка сликарка Марија Черминова. Карел Тајге саопштава Драинцу да познаје Душана Матића и Драгана Алексића. Било је то подсећање на претходне везе чешких и српских авангардиста које су успостављени почетком двадесетих година, у време интензивне сарадње уредника часописа „Зенит“ Љубомира Мицића са чешком авангардном групом Devětsil, а пре свих са Карелом Тајгеом.⁶

Драинац занесено пише о уметничкој атмосфери Прага, тада раскрсници различитих утицаја који стижу са Истока и Запада. Одушевљено набраја ко је све тих година долазио у Праг. Били су то руски писци Иља Еренбург и Борис Андрејевич Пилњак, Ромен Ролан, Емил Лудвиг и Луј Арагон. „Незвал их све зна. Незвал је једна модерна станица, иако није у централном пресбиру. Станица Централне Европе. И те каква! Човечанскија и лепша од оне у Дрездену, или Минхену“ (Исто: 149).

У другом делу чланка читамо о још једном сусрету два песника који се одиграо тих дана. Овога пута у кафеу „Метро“ Незвал Драинцу чита стихове из своје последње збирке *Хавелок од стакла* (Skleněný havelok, 1932). Била је то збирка која је већ наговештавала Незвалово окретање надреализму и утицај Бретона. Драинац је усхићен: „Морам га превести. Свеједно, он је превео Рембоа, мада није знао француски. Људи ће се питати: па како то? Кад песници преводе, знају да сачувају онај првобитни дах песме, њен интерни смисао и значење“ (Исто: 148–149). Када се у њихов разговор умеша преводилац, они схватају да су се и без њега разумели: „Смејемо се. Лирска интуиција... Опречно свакој дискурзивној и аналитичарској интелектуалности. Шта вреди професорима филологије што знају стотине језика кад се никад не могу споразумети?“ (Исто: 149).

Ова препозната духовна и уметничка блискост два песника не треба да чуди. Као вршњаци прошли су кроз сличне уметничке фазе. Незвал је двадесетих година прошлог века био активни учесник у оснивању и стварању чешке авангардне уметничке групе Devětsil и један од родоначелника оригиналног чешког уметничког правца *поетизма* у оквиру кога се полазило од тезе да је живот поезија, а поезија начин живота. С друге стране, Раде Драинац у исто време покреће часопис „Хипнос“ и покушава да зачне нови песнички правац *хипнизам*, екстремни облик експресионистичког интуитизма (Деретић 2007: 1049–1052). Тридесетих година, када долази до личног сусрета два уметника, и један и други мењају правац своје поетике. Незвал оснива Чехословачку надреалистичку групу (Skupina surrealistů v ČSR, 1934–1938), а Драинац се изјашњава за „нови реализам“ (Деретић 2007: 1050). И један и други заступају идеје радничког покрета и левичарски су оријентисани.⁷ Напајају се на истим изворима француске модерне поезије и руске социјално оријентисане литературе. И по природи су слични: бодеми, бунтовници, поклоници провокативне модерне

⁶ О томе више у Голубовић, Видосава, „Из преписке око часописа Зенит и чешке авангардне скупине Devětsil“, Летопис, Загреб 1997, св. 2, с. 230–237.

⁷ Деретић закључије да иако Драинац није био пролетерски песник, гајио је искрене симпатије према напредном покрету и радништву (Деретић 2007: 1051).

уметности. Експериментишу и провоцирају. Чине то и својим псеудонимима: Радојко Јовановић потписује своја дела као Раде Драинац, а Незвал пише збирку социјалних балада под именом анонимног песника Роберта Давида (*52 hořkých balad věčného studenta Roberta Davida*, 1936).⁸ Живе пуним плућима и остварују бројне контакте са страним уметницима и интелектуалцима. Драинац као новински репортер, а Незвал као званични представник чехословачке уметничке авангарде и надреалистичког покрета. Слични су и по свом песничком бићу. Песници су модерног градског пејзажа, живот је за њих поезија, лирски доживљавају свет, али и сликају реалне сцене из живота. Због тога Драинац усхићено констатује: „Имам осећај као да смо другови од памтивека. Дишемо и живимо на истој социјалној и књижевној линији. Боже мој, каквих дивних другова има на свету! Овај човек не познаје себичност. Његова амбиција је да нешто створи, не за себе, но за друштво. На оно што му се не свиђа одмахује руком само. Чапек? Тхе! Прошло му је време... Дobar човек... Живи у вили...“ (Исто: 149).

Драинчев репортажни запис садржи фрагменте дијалога и изречених мисли приликом сусрета са чешким песником, али и мноштво података који преносе узаврелу уметничку и стваралачку атмосферу тридесетих година у Прагу. Уједно, овај кратки текст без грешке и прецизно осликава портрет Витјеслава Незвала, иконе чешког авангардног покрета. Драинац га представља као бунтовника, одличног говорника и рецитатора. Чешки песник има лице детета и енергију којом засеђује све око себе. Незвал је представљен као главна матица око које се окупују модерни уметници, он пуни сале у којима говори радницима и бори се за њихову правду. Читалац сазнаје и детаље: Незвал не може да пише у буци града, не говори нити један страни језик а ипак се са свима разуме. Динамичне, кратке реченице, са пуно узвичника, у потпуности преносе утисак о узбудљивом уметничком и духовном сусрету и препознавању два песника. Само у Варшави⁹ и Прагу Драинац описује срдачне сусрете са писцима, док у осталим европским путописима и репортажама акценат ставља на историјска, филозофска и социјална размишљања. Описујући овај сусрет у Прагу, Владимир Гвозден констатује да је Драинчева посета Прагу обележена дубинским међуличним и интертекстуалним сусретом два песника, да је овај сусрет био интензиван у егзистенцијалном, естетском и идеолошком смислу и да је путопис велика похвала Незваловој ангажованости (Гвозден 2011: 279–280).

У својим успоменама под насловом *Из мога живота* (*Z mého života*, 1959)¹⁰ Незвал ће детаљно описати атмосферу и дешавања у оквиру чехословачке уметничке авангарде. Ове успомене имају значај поуздане хронике покрета, пре свега јер се у књизи износе детаљи које није могла да забележи нити једна

⁸ Циклус социјалних балада инспирисан поезијом француског песника Вијона, Витјеслав Незвал објављује као поезију анонимног „вечног студента“ Роберта Давида у време када припада надреалистичком покрету и када се ова друштвено ангажована социјална критика не уклапа у уметничку концепцију чији је носилац.

⁹ Драинац се у Варшави спријатељио са Јулијушом Каден Бандровским, књижевником и публицистом, који га упознаје са пољским уметничким круговима (Драинац 1999: 104).

¹⁰ Сећања на двадесете и тридесете године, на време када је био део чехословачког авангардног покрета, В. Незвал објављивао је у недељнику „Kultura“ током 1957. и 1958. године. Постхумно ће ове успомене бити објављене у целини.

историја. Између осталог, Незвал описује и сусрете са писцима и уметницима из иностранства који су тих година долазили или пролазили кроз Праг и Брно. Сустрет са Драинцем није конкретно поменуто, али су детаљније описани сусрети са онима које помиње и Драинац у својој репортажи.¹¹ За све такве сусрете који су инспирисали представнике чешке уметничке авангарде, а међу којима је засигурно био и наш песник, Незвал пише: „Да. Ко год је код нас стигао из света, Праг је расветљавао пред мојим очима, јер се сва његова лепота, иначе обичним данима као одећом прекривена, будила у пуном сјају и све осећаје, који су у нама према граду настајали и које тада ни ми сами нисмо умели да именујемо [...] Није била реч о нашем снобизму, јер смо са толиким жаром дочекивали уметнике које су наши традиционалисти омаловажавали тврдећи да су то таленти другог и трећег реда. И када би то било тако, наши напори за међународну сарадњу имали су велики значај“ (Nezval 1961: 235)¹².

Иако се то нигде не помиње, претпостављамо да је Драинац упознао Незвала и његов уметнички круг захваљујући Николи Добровићу, југословенском архитекти који је у то време радио у Прагу, а кога Драинац помиње у својој репортажи као пријатеља који му је показао архитектуру Прага (Драинац 1999б: 141). Добровић је био модерниста и вероватно се кретао у круговима прашких архитеката са којима је контакте имао и Незвал, пре свега преко Карела Тајгеа. Сигурно је Драинчева жеља да упозна представнике чешке уметничке авангарде тј. представнике активистичког и револуционарног полазишта, карактеристичног за све европске авангардне покрете у свим уметничким областима, био главни фактор који је пресудио да до овог сусрета дође. Описујући уметничку атмосферу тога времена, Незвал пише: „Наши сусрети по кафеима почели су да добијају нови, виши смисао, јер је било немогуће замислити да се такви сусрети одвијају без филозофске дискусије. Пожелео бих данашњим младим људима да прођу кроз такву школу кроз какву смо ми прошли, школу која је одисала страхћу као сам живот. Наравно да сам свестан да наше личне уметничке доживљаје није могуће применити механички на друго време, другачије од оног у коме смо ми стасавали када смо се спремали да подигнемо заставу нове револуционарне авангарде“ (Nezval 1961: 284). У тај дух времена уклапао се став Драинца: „Задњих двадесет година сликарство се продуцира en gros само за америчке снобове и брзометне милионере. За тих последњих 20 година пише се једна управо срамна литература за голицање табана разних метреса и беспослених жена. У тој грађанској литератури удавила се безмало прва трећина 20. века“ (Драинац 1999г: 225). Отуда такво одушевљење са којим Драинац слуша Незвалове говоре против буржоазије и стихове који пркосе традиционалној поезији.

¹¹ На пример, детаљно је описан сусрет са Иљом Еренбургом (Nezval 1961: 232–233), кога помиње и Драинац.

¹² Овај и други преводи са чешког – А. Корда-Петровић.

Постоји још једна тачка сусрета Р. Драинца и В. Незвала. Овога пута није реч о личном, већ о поетском сусрету. За већину чехословачких и југословенских авангардиста и надреалиста Париз је представљао тачку сусрета и велику инспирацију. Драинац је више пута дуже боравио у Паризу.¹³ Од 1926. године у том граду био је новински репортер листа „Правда“. Из тог времена датирају његова писма и репортаже које су објављене у листу „Време“, а данас их читамо у оквиру ауторових сабраних путописа и репортажа под називом *Lenome и чуда Париза* (Драинац 1999д: 161–172). Овог авангардног песника највише интересује уметнички живот Париза. Креће се у боемским круговима, заједно са Руђером Возаријем, Иваном Голом, Тристаном Царом, Шарлом Волфом и сликарком Вером Иделсон, посећује ноћне локале и уметничке квартове Париза. Кварт Сен Денија и улице око Сакре Кера, Драинац доживљава као „град вавилонски хаотичан и разнолик (Исто: 165). Људи из свих друштвених класа, уметници, развратници и бедници, остављају на њега јак утисак: „Враћајући се по јутарњој априлској киши Великим булеваром, размишљао сам са колико је чудних и гадних ствари саздан један град, у коме живе генији и убице, апостоли и ниткови!“ (Исто: 166). Описује некадашњи и тадашњи уметнички Париз. Некада је центар бојемије био Монмартр, а сада је то Монпарнас, препун уметника из читавог света који ту траже инспирацију и славу. Ипак, поратни уметнички свет Париза види као „утоноу у материјализам и расплинутост сна као у дане првога романтизма“ (Исто: 168). У овим путописима проналазимо и личну исповест Драинца. Инспиришу га Рембо и Лотреамон, ставови Робеспјера, Сен Жиста и Пол-Луј Курјеа и проживљава стварност која га „искушава свакодневно својим неотклоњивим присуством“ (Исто: 170). Осуђује дволичност хуманиста и идеалиста и сматра да права уметност не може побећи од стварности. Зато узвикује: „Живот! Уметност! То је управо један појам. Живот, та вечно отворена књига, у коју се са подједнаким неразумевањем записујемо да често и не проверимо своје потписе“ (Исто: 171). Ипак, Париз никада неће постати Рим у мртвој римској империји јер постоји стваралачка атмосфера у зачећу, рађа се дух нове уметности.

Седам година касније у листу „Правда“ (новембар 1933) у седам наставака објављена је Драинчева репортажа о духовном, друштвеном и ноћном животу Париза (Драинац 1999д: 173–196). Његов доживљај овог града није се у великој мери променио. Тада је већ пети пут у Паризу, познаје га још их младости и из поратног времена. То је град противуречности, врлина и порока, судара индивидуализма и колективизма: „Филозофски речено, то је анархија и ред, спојени контрасти у хармонију целине. Парадокс! Па нека. Парадокси се потиру као две негације које дају афирмацију“ (Исто: 175). Ипак се примећује да путописац помера фокус свога интересовања са описа уметничког живота Париза на документарне фрагменте који говоре о класној и социјалној раслојености овог града. Као репортер ноћног живота описује атмосферу париских барова, кафеа и коц-

¹³ У Француској је Р. Драинац први пут боравио чак три године, од 1916. до 1919. пошто је са српском војском прешао Албанију и са осталим српским ђацима био послат на школовање у Лион, а затим у Сент Етјен и Болије.

карница. Препричава бизарне догађаје и разговоре са људима које среће. Пише о уличним свирачима, макроима, проституткама, црнцима, бескућницима. Град је пун битанги и беспосличара, превараната, пророчица, видовњака и „продаваца магле“ свих врста. Забринут је и критичан, открива своје идеолошке ставове: „И мени би јасно да се на Истоку рађа сунце и да ће Запад једном плаћати крваво свој данак“ (Исто: 181). И поред свега, Драинац верује да у Паризу још увек живе прави уметници који стварају по незагрејаним атељеима и мрачним мансардама: „Овде је ковачница судбина; у њој се кују речи које гутају све штампариије света, од Истока до Запада“ (Исто: 195).

Драинац овако доживљава Париз у новембру 1933, а само неколико месеци раније, у мају исте године, Витјеслав Незвал долази у „град светлости“. Његов главни водич и сапутник је Јиндржих Хонзл,¹⁴ са којим је у то време планирао да сними филм, те су заједно пошли у Монте Карло у потрагу за француским глумцем Фернаделом (Nezval 1961: 332). Незвал се тада сусреће са чешким архитектлом Адолфом Хофмајстром, са супригом позоришног уметника Јана Вериха и са чешким сликаром Јаном Зрзавим, који у то време живи у Паризу. Дакле, била је то чешка уметничка авангардна колонија која Незвалу омогућава личне сусрете са Џејмсом Џојсом и Жаном Коктоом. Најдубљи утисак на Незвала ипак оставља случајни сусрет са Андре Бретоном и кругом француских надреалиста у кафеу Плас Бланш: „То је као сцена из Нађе’, кажем ономе кога нисам могао да не сретнем у свом животу, ономе, без кога би мој живот био бескрајно сиромашнији и тужнији, онда када смо пришли столу за којим су се, пристижући у скоро правилним интервалима један за другим, нашли они који ће касније бити наши једини пријатељи“ (Исто: 338).

За Незвала је Париз град надреалиста. О томе сведочи његов путопис *Ulice Git-le-coeur* (1936), у коме описује свој следећи боравак у Паризу од средине јуна до почетка јула 1935. године. Том приликом био је позван као делегат на Међународни конгрес писаца,¹⁵ на коме је требало да наступи као представник чешких надреалиста. Незвалове путописне успомене остављају утисак да су га тада у Паризу највише фасцинирале сусрети и разговори са Андре Бретоном, Полом Елијаром и Бенжаменом Переом. Посећује их у њиховим атељеима, кућама и проводи са њима време по паришким кафеима. Описујући Бретонов атеље, Незвал наглашава да је у њему већина предмета зелене боје, јер је то боја надреалиста, те додаје: „У време када сам већ и ја писао зеленим мастилом, добио сам неколико писама од надреалиста из других земаља, да поменем само Марка Ристића, и та писма су била писана зеленим мастилом“ (Nezval 1958: 151). Иако, попут Драинца, посећује ноћне барове на Монпарнасу, њиховом опису не придаје много пажње. На једном месту се поверава: „Ништа ми се не чини чаробнијим од дугачких лутања по граду. Лош сам посматрач. Никада не могу тачно и са сигурношћу да кажем шта сам видео. Што дуже корачам по више-мање непознатим улицама (и познате улице ми се чине непознате онда

¹⁴ Јиндржих Хонзл (Jindřich Honzl, 1894–1953), чешки позоришни и филмски редитељ, позоришни теоретичар и члан групе Devětsil.

¹⁵ У организационом одбору конгреса били су Андре Жид, Роман Роланд, Анри Барбис и Рене Кревел.

када у њих закорачим под необичним околностима, из правца улица којима иначе не пролазим или прођем у неуобичајено време), чини ми се да не ходам, него да сањам. Пролазак поред кућа успављује моју пажњу и онда видим само своје чежње, онако како је то у сновима“ (Исто: 159). Слично као и код Драинца, Париз на Незвала утиче магично и противуречно: описује неколико надреалних и случајних сусрета са Б. Переом, надахнут је Бретоновим делом, инспирисан посетом Аполинеровом гробу, али истовремено трауматично доживљава вест о Кревеловој смрти, изненадну болест Штирског¹⁶ и разочаран је тиме како се одвија конгрес писаца.¹⁷

Незвалов путопис о Паризу је ода надреализму, водич кроз град надреалиста, али садржи и поетска размишљања о процесу стварања, о моралности и лојалности, о пријатељству и самоћи. Иако је у Паризу врло ретко усамљен, размишља о самоћи: „Тај спољни свет чије законе познајемо и у који не сумњамо, тај спољни свет, данас тврд и окрутан према већини, а који би сутра требало да буде промењен тако да више не буде страшило, тај спољни свет од чијих правила зависимо, губи у тренуцима самоће свој објективни смисао, тече као река понорница кроз области које су ограђене за наше чежње, за наш најскривенији карактер, и мења свој изглед да би нам био утеха, да би постао наша посебна омиљена играчка, да би у сигурном окружењу нашег бића постао оно што нам је управо највише потребно“ (Исто: 221).

Овде можемо повући паралелу између наведених Незвалових размишљања и Драинчевих мисли о уметности као могућој верзији стварности, а које износи у својој путописној репортажи. Париз на сличан начин надахњује два песника, он је за њих инспиративан и доживљавају га пре свега као град нове уметности. Иако је фокус њихове пажње другачији (Драинац је луцидни и критични посматрач стварности, а Незвал занесено прати све трагове паришког надреализма), њихов доживљај града спаја се у сличним размишљањима о односу стварности и уметности, у тачкама где преиспитују улогу и место уметности у тадашњем европском контексту. Зато је Париз место духовног сусрета два песника. У исто време и на истом месту, два бoема, бунтовника и лирика, препознају нову уметност, упијају инспирацију, али истовремено доживљавају разочарања суочени са реалношћу. Овде можемо применити и термин Владимира Гвоздена и рећи да се ради о врсти „естетизованог сусрета“ са другим градом, али и са другим песником: „Заокупљеност временом, карактеристична за модерност, означава заправо потребу путописца да се - у име естетских легитимизацијских императива – дистанцирају од света који их окружује, али и да покушају да рецентрирају децентрирани свет. Аутори су, макар у виду слутње, свесни да је после Великог рата и послератне кризе, као и наглог развоја превозних средстава и начина

¹⁶ Јиндржих Штирски (Jindřich Štyrský, 1899–1942), чешки сликар, фотограф и песник, који је средином двадесетих година живео у Паризу. После повратка у Праг, заједно са Незвалом, основао је надреалистичку групу. Током боравка у Паризу заједно са Незвалом 1935, тешко се разболео тако да га Незвал свакога дана посећује у паришкој болници.

¹⁷ Незвал детаљно описује ток заседања на Међународном конгресу писаца. Француски надреалисти, као ни он сам, нису добили прилику да говоре пред ширим аудиторијумом. Чешки песник је дубоко разочаран и коментарише закулисна дешавања у књижевним круговима (Nezval 1958: 199–201).

комуникације, категорија „стварности“ доведена у питање“ (Гвозден 2011: 284). Док Драинац уочава хаос и неред новог времена, Незвал тражи уточиште у над-реалистичким визијама и сновима. И један и други хитају у сусрет новим познанствима, уживају у разговорима са уметницима и интелектуалцима, али истовремено жуде за самоћом. Две сродне душе поново су се среле.

Цитирана литература

- Гвозден, Владимир. Српска путописна култура. Београд: Службени гласник, 2011. [Gvozden, Vladimir. Srpska putopisna kultura. Beograd: Službeni glasnik, 2011]
- Деретић, Јован. Историја српске књижевности. Зрењанин: Sezam book, 2007. [Deretić, Jovan. Istorija srpske književnosti. Zrenjanin: Sezam book, 2007]
- Драинац, Раде. „Прашке ноћи. Модерна станица Централне Европе у личности песника Незвала“. [У:] Г. Тешић (ред.) Лепоте и чуда Париза. Европски путописи и репортаже. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999а, 147–149.
- [Drainac, Rade. „Praške noći. Moderna stanica Centralne Evrope u ličnosti pesnika Nezvala“. [In:] G. Tešić (red.) Lepote i čuda Pariza. Evropski putopisi i reportaže. Beograd: Zavod za udzbenike i nastavna sredstva, 1999a, 147–149]
- Драинац, Раде. „Средњоевропска демократија“. [У:] Лепоте и чуда Париза. Европски путописи и репортаже, Г. Тешић (ред.). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999б, 139–142.
- [Drainac, Rade. „Srednjoevropska demokratija“. [In:] Lepote i čuda Pariza. Evropski putopisi i reportaže, G. Tešić (red.). Beograd: Zavod za udzbenike i nastavna sredstva, 1999b, 139–142]
- Драинац, Раде. „Како живе незапослени радници у Средњој Европи?“. [У:] Г. Тешић (ред.) Лепоте и чуда Париза. Европски путописи и репортаже, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999в, 143–146.
- [Drainac, Rade. „Kako žive nezaposleni radnici u Srednjoj Evropi“. [In:] G. Tešić (red.) Lepote i čuda Pariza. Evropski putopisi i reportaže. Beograd: Zavod za udzbenike i nastavna sredstva, 1999v, 143–146]
- Драинац, Раде. „Запад има реч“. [У:] Г. Тешић (ред.) Лепоте и чуда Париза. Европски путописи и репортаже. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999г, 222–232.
- [Drainac, Rade. „Zapad ima reč“. [In:] G. Tešić (red.) Lepote i čuda Pariza. Evropski putopisi i reportaže. Beograd: Zavod za udzbenike i nastavna sredstva, 1999g, 222–232]
- Драинац, Раде. „Лепоте и чуда Париза. Путописи и репортаже из Париза“. [У:] Г. Тешић (ред.) Лепоте и чуда Париза. Европски путописи и репортаже. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999д, 161–196.
- [Drainac, Rade. „Lepote i čuda Pariza. Putopisi i reportaže iz Pariza“. [In:] G. Tešić (red.) Lepote i čuda Pariza. Evropski putopisi i reportaže. Beograd: Zavod za udzbenike i nastavna sredstva, 1999d, 161–196]
- Nezval, Vítězslav. Z mého života. Praha: Československý spisovatel, 1961.
- Nezval, Vítězslav. „Ulice Git-le-coeur“. [In:] Pražský chodec. Praha: Československý spisovatel, 1958, 139–230.

Aleksandra Korda-Petrović

THE MEETING OF POETS - VÍTĚZSLAV NEZVAL AND RADE DRAINAC

Summary

The seventh volume of the collected works of Rade Drainac *Beauty and Wonders of Paris. European travelogues and reportages* (Belgrade, 1999), incorporates a report entitled "Prague Nights - A Modern Station of Central Europe in the Person of the Poet Nezval", which describes the personal encounter between Rade Drainac and Vítězslav Nezval in Prague in December 1932. Drainac's report contains fragments of dialogues and thoughts expressed during the meeting with the Czech poet, as well as a wealth of information illustrating the exuberant artistic and creative atmosphere of Prague in the 1930s. At the same time, this short text accurately depicts Vítězslav Nezval, an icon of the Czech avant-garde movement. The spiritual and artistic closeness of the two avant-garde poets can also be seen in their travel records from Paris, a city where they resided in the early 1930s. Although the focus of their attention is different (Drainac is a lucid and critical observer of actual reality, and Nezval enthusiastically follows all the activities of Parisian surrealists), their experience of the city merges in similar reflections on the relationship between reality and art, and above all at points where they examine the role and place of art in the European context of those times.

Keywords: Vítězslav Nezval, Rade Drainac, travelogues, Prague, Paris, avant-garde.